

היבטים לשוניים בפרשת נצבים עה

הפעם אודה את ה' על שזיכני להשיא את כל בניי זאת כל בנותיי, יהי רצון שאראה מכולם
בנים ובני בנים עוסקים בתורה.

גליון זה מוקדש לבני משה נר"ו ולאשתו נחמה שתחי' אשר נישאן השבוע נצבים עה

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת נצבים ובקריאות
ובהפטרות של ראש-השנה

כט יב יְהִי־לְךָ: געיה ביר"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. לְאֱלֹהִים: האל"ף כלל אינה
נשמעת

כט יד וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פָה: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה פָה להסמיכה לקודמתה¹

כט טו אֵת אֲשֶׁר־יִשְׁבְּנוּ: טעם מרכא על תיבת אֵת בלבד

כט יט יַעֲשֶׂן: העי"ן בשווא נח. וְרִבְצָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לרי"ש, הבי"ת אחריה בשווא נע; דגש
חזק בבי"ת השנייה מדין אתי מרחיק

כט כב כְּמַהֲפֹכֶת: הה"א בשווא נח

ל ה וְהִבִּיאֲךָ: העמדה קלה בוא"ו תאפשר לבטא נכונה את הה"א שלאחריה

ל יא וְלֹא רְחֹקָה: המילה וְלֹא בטעם מרכא ואינה מוקפת

ל יג יַעֲבֹר־לָנוּ: הבי"ת בקמץ קטן

ל טז וּבִרְכָךְ: געיה בבי"ת והכ"ף הראשונה בשווא נח

ל כ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ: הדל"ת בקמץ קטן והבי"ת השנייה רפויה. לְאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם: שני תבירים
רצופים. וְלִיעֲקֹב: געיה תחת השורק אך השווא בלמ"ד נותר נח

הפטרות נצבים ישעיהו סא י – סג ט:

סא י כְּחֹתָן: העמדה קלה בכ"ף להדגשת הסגול המורה על מיודע. תַּעֲדָה: העי"ן בשווא נח

סב ב וְקָרָא לְךָ: טעם נסוג אחור לקר"ף

סב ו אֶל־דָּמִי: הטעם במ"ם לא בדל"ת, כן הדבר בפסוק הבא

סב ח יִגְעַת: העי"ן בפתח

סב ט מְאַסְפִּיו: אין געיא באל"ף והסמ"ך בשווא נח. וְהִלָּלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע

סב י הַמִּסְלָה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע²

¹ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טפחא, שלא יישמע כאילו כתוב וְאֵת

אֲשֶׁר אֵינָנוּ - פָּה עֲמָנוּ הַיּוֹם

² בבן אשר היא מנוקדת בחטף-פתח ואין זה אלא על מנת להורות על קריאה בשווא נע

סב	יב נַעֲזְבָה: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הגרונית החטופה אבל הטעם בזי"ן מלעיל
סג	א מַבְצָרָה: הבי"ת בקמץ קטן
סד	ב בָּגַת: הבי"ת בשווא ולא בפתח
סה	ג וְאֶדְרָכֶם: במונח לא בפשטא; בפסוקים אלה יש להבחין אם הוי"ו בשווא או בפתח.
סו	ה וְתוֹשַׁע-לִי: מהפך כהטעמה משנית בת"ו, עם זאת יש געיא בשי"ן למנוע את הבלעת הגרונית. סְמַכְתָּנִי: הכ"ף מוטעמת וקמוצה (קמץ רחב), הת"ו אחריה בשווא נח
סז	ז ט כתיב לֹא, לוֹ קרי אין הבדל בקריאת המילה אבל על הקורא לזכור שהקרי שונה כאן מהכתיב
סח	יום ראשון של ראש השנה בראשית כא א-לד:
סט	א וְהָ: קרא וְדָנִי
סע	ג הַנּוֹלֵד-לוֹ: געיה בנו"ן. אֲשֶׁר-יִלְדָה-לוֹ: העמדה קלה ביו"ד, הלמ"ד בשווא נע ודגש חזק בלמ"ד השנייה מדין דחיק
ספ	ד בֶּן-שְׁמֹנֶת יָמִים: שתי התיבות הראשונות מוקפות, אין לקרוא בטעות בֶּן שְׁמֹנֶת-יָמִים ה בַּהֲוֵלָד: במלעיל
ספ	ו עָשָׂה לִי: טעם נסוג אחור לעי"ן. יִצְחָק-לִי: געיה ביו"ד הראשונה והצד"י בשווא נע
ספ	יא עַל אוֹדֹת בָּנָו: טעם טפחא בתיבת עַל
ספ	יד וַיִּקַּח-לְחֶם: געיה ביו"ד. וְחִמַּת: במלעיל
ספ	טו מִן-הַחֲמַת: החי"ת בצירי
ספ	טז כַּמִּטְחָוִי קִשָּׁת: אין טעם נסוג אחור
ספ	יח אֶל-תִּירְאִי: הטעמה משנית בת"ו והרי"ש בשווא נע
ספ	כא וַתִּקַּח-לוֹ: געיה בת"ו
ספ	כג הַשְּׂבָעָה לִי: טעם נסוג אחור לשי"ן ודגש חזק בלמ"ד, אתי מרחיק. גִּרְתָּהּ בָּהּ: דגש חזק בבי"ת מדין אתי מרחיק
ספ	כז לְאַבְיִמֶלֶךְ: הלמ"ד בפתח
ספ	כח לְבִדְהָן: הדל"ת בשווא נע
ספ	ל כְּבִשְׁתִּי: ללא ה"א הידיעה. תִּהְיֶה-לִי: געיה בת"ו
ספ	לג וַיִּטֵּעַ אֲשֵׁל: אין טעם נסוג אחור, אֲשֵׁל האל"ף בסגול
ספ	מפטיר יום א' ויום ב' במדבר כט א-ו:
ספ	כט ב וַעֲשִׂיתֶם: במלרע ³
ספ	בְּנִי-שָׁנָה שְׂבָעָה: יש להאיץ מעט את קריאת תיבת שְׂבָעָה להסמיכה לתיבה שלפניה שלא יישמע 'כבשים בני-שנה, שבעה תמימים'

³ יש לשים לב לטעות שבמחזוריים של רינת ישראל שם הוטעם במלעיל

הפטרות יום א של ר"ה שמואל א א א – ב י:

א ג וּפְנִיחָס: הטעמה משנית בפ"א והנר"ן בשווא נע

א ו וְכַעֲסָתָה: במלעיל והה"א לא במפיק. הִרְעַמָּה: דגש חזק ברי"ש והשווא תחתיה נע⁴

א ח לָמָּה ... וְלָמָּה .... וְלָמָּה: במלעיל והמ"ם בסגול

א ט אָכְלָה: האל"ף בקמץ קטן. הה"א אינה במפיק

א י מֵרַת נִפְשׁ: טעם נסוג אחור למ"ם

א יא בָּעֲנִי: הבי"ת בקמץ רחב⁵ והעי"ן בחטף קמץ

א יג שְׁפָתֶיהָ נָעוֹת: הנר"ן דגושה במדויקים

א יד תִּשְׁתַּכְּרִין: מלרע

א טז וְכַעֲסִי: העי"ן בשווא נח

א יז שִׁלְתָּד: השי"ן בצירי ללא אל"ף בין השי"ן ללמ"ד

א יח וְתֹאכֵל: במלרע. לֹא-הָיוּ-לָהּ: געיה בה"א הראשונה

א כב וַיֵּשֶׁב שָׁם: טעם נסוג אחור ליר"ד

א כג עַד-גְּמֻלָּךְ הגימ"ל בקמץ קטן וכן בסוף הפסוק עַד-גְּמֻלָּהּ: וְתִינָק: הטעם בתי"ו, מלעיל

א כד וְהִנֵּנִי נָעֵר: בתיבה הראשונה הנר"ן פתוחה, בשנייה הנר"ן קמוצה

ב א רָמָה: במלעיל. רָחַב פִּי: טעם נסוג אחור לרי"ש

ב בִּי: האל"ף של שם ה' נחה ואינה נקראת, נקרא פִּדְנִי

ב ד אֲזָרוּ חֵיל: טעם נסוג אחור לאל"ף והזי"ן אחריה בשווא נע

ב ה נִשְׁכָּרוּ: שי"ן שמאלית

ב ח מִצָּקִי אָרָץ: טעם נסוג אחור לצד"י

ב י יִחַתּוּ: במלעיל

יום שני של ר"ה בראשית כב א-כד:

א וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם: הקורא וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, משבש את משמעות הכתוב

ב הַמְרִיָּה: הרי"ש בחירק חסר ואחריה יר"ד דגושה ובקמץ. וְהִעֲלָהּ: העמדה קלה בה"א למנוע

הבלעת העי"ן החטופה. אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵיךָ: טעם טפחא בתיבת אֲשֶׁר

ג אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לֹא הָאֱלֹהִים: טעם טפחא בתיבת אֶל-הַמָּקוֹם, העמדה קלה באל"ף

של אָמַר-לֹא בגלל הגעיה שם וכן הדבר בהמשך פס' ט

ח אֱלֹהִים: בגרשים

⁴ ישנם 16 מקרים בסה"כ בכל המקרא כולו בהם יש דגש באות רי"ש

⁵ לשיטתנו אין זה משנה אם הבי"ת מיודעת או לא, היא בקמץ רחב

יב כִּי-יֵרָא: הִירָד הַשְּׁנִייה בִּשְׁווא. אֶתָּה הַטַּעַם בִּאלֶף מַלְעִיל וְהִיא מְנוֹקֶדֶת פֶּתַח. חֲשֹׁכֶת: שִׁי"ן שְׁמאלִית

כב יג וְהֵנָּה-אֵיל אֶחָר: יש להקפיד על הפרדת התיבות, כפי שמורים הטעמים, למנוע שיבוש משמעות הכתוב

יז אֶבְרָכָךְ: כ"ף ראשונה בשווא נח למרות הקושי

יח וְהִתְבָּרְכוּ: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף

כב כֶּשֶׁד: שִׁי"ן שְׁמאלִית

הפסרת יום שני של ר"ה ירמיהו לא א-יט:

א מָצָא חֵן: הַטַּעַם בַּצִּדִּי אִינוֹ נֶסוּג. שְׁרִידֵי חֶרֶב: טַעַם נֶסוּג אַחֹר לרִי"ש הַרְאֻשׁוֹנָה

ב מְשַׁכְּתִיד חֶסֶד: לִמְבֹּטָאִים חִי"ת כַּכ"ף רַפּוּיָה לְהִזְהֵר מֵהַבִּלְעַת אוֹת

ג תַּעֲדִי: הַעִי"ן בִּשְׁווא נח

ד תִּטְעִי: הַטִּי"ת בִּשְׁווא נע⁶

ו רָנָו: בַּמִּלְרַע וְהַרִי"ש בַּקִּמָּץ קֶטֶן. הִלְלָו: לִמ"ד רִאשׁוֹנָה בִּשְׁווא נע

ח אֶל-נַחֲלֵי מַיִם: טַעַם נֶסוּג אַחֹר לִנְו"ן. בְּכָרִי הָוָא: טַעַם נֶסוּג אַחֹר לַכ"ף

ט מְזַרְה: הַרִי"ש בַּצִּירִי

יב מִיגֻנָּם: מ"ם רִאשׁוֹנָה בַּחִירָק מֵלֵא, אֵין לִבְטָא תְנוּעַת שְׁווא תַּחַת הִירָד

יג וְרִיטִי: הַטַּעַם בַּתִּי"ו מִלְרַע

יד בְּרָמָה: הַבִּי"ת בִּשְׁווא, לֹא בַקִּמָּץ

טו וְשָׁבוּ: בַּמִּלְעִיל

יט הִבֵּן: ה"א הַשְּׁאֵלָה חֲטוּפָה וְהַבִּי"ת אַחֲרֶיהָ רַפָּה. הִמָּו: בַּמִּלְרַע

כט ט אֲתָם נִצְבִּים רִי"ש בִּיר הִירָשׁ: "יֵצֵב" הוּא "יֵשֵׁב" בְּאוֹת צִדִּי. "יֵצֵב" - בְּנִיגוּד לִ"עֲמֵד" - אִינוֹנוֹ רַק עֲמִידָה גִרִּידָא, אֵלֵא הוּא מִבְטָא עֲמִידָה אֵיתְנָה, עֲמִידָה בִּכַח וּבִהַתְמַדָּה מֵלֵאֵת מִרְץ. בַּמִּדְרָשׁ תִּנְחוּמָא בִּיאָרוּ יִפָּה אֵת בַּחֲרִית הַבִּיטוּי הַזֶּה כֹּאן בַּמָּקוֹם הַבִּיטוּי הַרְגִּיל "עֲמֵד" שֶׁנִּקְטָא גַם בַּפְסוּק יֵד.

הַרִב הִירָשׁ זִ"ל רִגִּיל לְדִרּוֹשׁ לִפִּי מוֹצֵאֵי הַלְשׁוֹן. הַצִּדִּי וְהַשִּׁי"ן שְׁתֵּיהֶן מִמוֹצֵא הַשִּׁינִיִּים וְלִכֵּן יִכּוּלוֹת לְהִתְחַלֵּף. נִבִּיא עֲתָה אֵת לְשׁוֹן מִדְרָשׁ תִּנְחוּמָא.

מִדְרָשׁ תִּנְחוּמָא (וְרִשָּׁא) פִּרְשֵׁת נִיצְבִּים סִימָן א אֵתָם נִעֲבִים הַיּוֹם, זִש"ה הַפֶּןֶךְ רְשָׁעִים וְאִינָם וְבֵית צִדִּיקִים יַעֲמֵד (מִשְׁלֵי יב, ז) וְגו', כֹּל זִמָּן שֶׁהַקִּבָּה מִסְתַּכֵּל בַּמַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים וּמִהַפֵּךְ בָּהֶם אֵין לָהֶם תְּקוּמָה הַפֵּךְ בַּמַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל דּוֹר הַמִּבּוֹל לֹא הִיתָה לָהֶם תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּמָּח אֵת כָּל הַיְּקוּם (בְּרֵאשִׁית ז, כג) הַפֵּךְ בַּמַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל אֲנָשִׁי סְדוּם וְלֹא הִיתָה בָּהֶן תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיֶה הַפֶּןֶךְ אֵת הָעָרִים הָאֵל (בְּרֵאשִׁית יט, כה), הַפֵּךְ בַּמַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְלֹא הִיתָה לָהֶן תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אֶחָד (שְׁמוֹת יד, כה), הַפֵּךְ בַּמַּעֲשִׂה שֶׁל בָּבֶל וְלֹא הִיתָה לָהּ

⁶ הַקּוּרָא בִּשְׁווא נח יַחֲשׁוּשׁ לְשִׁינוּי מִשְׁמַעוֹת חֲמוֹר (טַעוֹת בַּמָּקוֹם נִטְיָעָה)

תקומה שנאמר וְהִכְרַתִּי לְבָבְךָ שֶׁם וְשָׁאֵר וְנִין וְנָכֵד (ישעיהו יד, כב), ועל כולם אמר דוד שֶׁם נָפְלוּ פְעָלֵי אָנָן (תהלים לו, יג) וגו', אבל ישראל נופלין ועומדין וכן הוא אומר אֵל תִּשְׁמָחִי אֲנִיבְתִּי לִי כִּי נִפְלֵתִי קָמְתִי (מִכְהָה, ז, ח) וגו', כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי (מלאכי ג, ו) וגו', אמר רבי חנינא בר פפא אמר הקדוש ברוך הוא מעולם לא הכיתי אומה וְשִׁנִּיתִי⁷ לה אבל [וְ]אַתָּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתֶם שֵׁנָאמֵר חֲצִי אֲכָלָה בָּם (דברים לב, כג), חצי כלִין והן אינן כלים. לפי הרב שמשון הירש ז"ל יצב הוא עמידה קבועה 'יציבה' הקרובה לישיבה. בפס' יד כתוב עָמְנוּ עָמַד הַיּוֹם, אבל כאן מדובר בעמידה קבועה.

אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׂבִטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: פֶּרֶשָׁה וּטְבַעַה מִשֶּׁה רַעֲנָן שֶׁבֶת בִּשְׁבַתוֹ נֹצְבִים עַה

בפסוק בו פתחנו אנו לומדים על מעמדם המיוחד של הזקנים וכפי שמפרש רש"י: "זִקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם - החשוב חשוב קודם ואחר כך כל איש ישראל". מעמדם המיוחד של הזקנים הטיל עליהם תפקידים רבים ומגוונים לאורך כל ההיסטוריה של עם ישראל. בפרשת השבוע הבא מתואר חלקם כחוליית קשר להעברת דבריו של משה אל יתר העם: "הִקְהִילוּ אֵלַי אֶת כָּל זִקְנֵי שְׂבִטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאֶדְבַּרְהָ בְּאָזְנוֹתֵיכֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֶעֱיֶדְהָ בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ (דברים לא, כח)". ה"זקנים" הוא הכינוי שהעניקה התורה להנהגה הרוחנית והמשפטית של עם ישראל כפי שאנו מוצאים בהקשרים רבים. לדוגמה: "וַיֹּרֶד ה' בְּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שְׁבָעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנָבְאוּ וְלֹא יָסֹפוּ (במדבר יא, כה)". לגבי מוציא שם רע אומרת התורה: "וְאָמַר אָבִי הִנֵּנִי אֵל הַזִּקְנִים אֶת בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאַשָּׁה וַיִּשְׁנָאָה (דברים כב, טז)" ועוד דוגמאות רבות.

שתי משמעויות

במונח "זקן" מקופלות לפחות שתי משמעויות: במדרש אגדה (בבב, בראשית פרשת חיי שרה, כד) אנו מוצאים: "וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (בראשית כד, א). זָקֵן - זה קנה חכמה". משתמע מדברים אלו ש"זקן" איננו מילה נרדפת לאדם "בא בימים" אלא לאדם חכם. מאידך גיסא ביואל (אב, מתניח הכינוי "זקנים" למשמעות הכרונולוגית: "שָׂמְעוּ זֵאת הַזִּקְנִים וְהַאֲזִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַהִיא זֵאת בְּיָמֵיכֶם וְאִם בְּיָמֵי אֲבֹתֵיכֶם". כך גם אנו מוצאים בנביא זכריה (חד): "כֹּה אָמַר ה' עֲבָאוֹת עַד יָשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעָנָתוֹ בֵּידוֹ מֵרֵב יָמִים". על הקשר בין שתי משמעויות המילה "זקן" כתב בעל "תורה תמימה" (הערות ויקרא, יטרמא): "לשון נוטריקון" הוא, זה קנה חכמה, כך פירש"י. ויש להוסיף באור משום דסתם זקן מאסף חכמה ע"י נסיונות רבים בקורות ימי חייו, וכמ"ש באיוב 'אֲמַרְתִּי יָמִים יִדְבְּרוּ וְרֵב שָׁנִים יִדְּעוּ חֲכָמָה (איוב לב, ז)".

בניגוד לאווירה הרווחת בחברה המערבית המקדשת את שכבות הגיל הצעירות ("העולם שיין לצעירים") הרי שבעת העתיקה, ובתרבויות מסורתיות רבות גם בימינו, אנו מוצאים שהזקנים הם המנהיגים ומקור הידע והחכמה. כמצופה ממדורנו "פרשה וטבעה" ננסה לברר מהו מקומם של ה"זקנים" גם בעולם בעלי החיים. מובן מאליו שאין מדובר בדמיון מלא שהרי בבעלי החיים ההתנהגות איננה פרי מודעות אלא נשלטת על ידי אינסטינקטים ותלויה בגורמים פיסיים שחשיבותם פחותה באדם. בניגוד לבעלי חיים שבהם הבכורה ניתנת לפרטים

⁷ הפסוק כִּי אֲנִי יְיָ לֹא שְׁנִיתִי מובא בספרי מחשבה ו'חסידות', לבטא את הרעיון שהקב"ה אינו משתנה; ורבים שאינם אמונים על קריאת הנביאים (אע"פ שפסוק זה כלול בהפסרת שבת הגדול) קוראים שְׁנִיתִי בחירק. מבחינה פרשנית, לפי התרגום וכמה מפרשים מתפרש לשון שינוי.

החזקים ביותר, דבר הגורם לכך שעם הירידה בכושרם הגופני הם מנושלים ממעמדם, הרי שבאדם דבר זה מתרחש, בדרך כלל, רק לאחר שגם היכולות המנטאליות אינן בשיאן.

י'מוריס' ו'שומריס'

אחת מהתופעות הנפוצות בבעלי החיים המקבילה לתפקיד ה"זקנים" באדם היא העברת ידע מפרטים מבוגרים ומנוסים אל הדור הצעיר. אחת מהדוגמאות המפורסמות קיימת במין סוריקטה (*Suricata suricatta*) שהוא יונק השייך למשפחת הנמייתיים החי במדבר קלהארי בדרום אפריקה.

בטבע חיות הסוריקטות בשבטים, שגודלם הטיפוסי כ-20 פרטים, אך עשוי להגיע אף ל-50 או יותר. בשבטי הסוריקטה קיימת היררכיה מורכבת מאד וברורה, נפרדת לזכרים ולנקבות כאשר הזוג השליט הוא המתרבה. בניגוד למקובל בתרבויות האנושיות הרי שחברות הסוריקטה נשלטות דווקא על ידי נקבות. הנקבות הדומיננטיות מובילות את הקבוצה לאתרי האכילה והן המחליטות באילו מחילות לבלות את הלילה. הנקבות הן הבוחרות את בני זוגן, דבר הגורם לכך שזכר שהצליח לטפס לראש הדירוג בין הזכרים יסולק ממעמדו אם הוא לא "נשא חן" בעיני הנקבה הדומיננטית, משום שהישארותו חוסמת את אפשרות הרבייה. הנקבה הדומיננטית היא, בדרך כלל, האם של כמעט כל הגורים הנולדים בקבוצה משום שהיא שומרת לעצמה את זכויות הרבייה אך גם הורגת את הגורים הנולדים לנקבות נחותות ממנה תוך 24 שעות ללידתם.

התברר שבטבע הפרטים הדומיננטיים חיים עד 11 שנה ואילו תוחלת החיים של הפרטים הנחותים היא 4-5 שנים בלבד. מעמדו של הפרט עשוי להשתנות ככל שהוא מתבגר ומתחזק. פרט בן שנה נחשב כבר בוגר, אולם שינויים במעמדו עשויים להתרחש אפילו מוקדם יותר. בגיל זה הזכרים מתחילים להפגין באופן אינסטינקטיבי את עליונותם על פרטים קטנים יותר בעזרת מחוות שונות. כאשר נקבת סוריקטה דומיננטית מתה, בנותיה מתחילות להתחרות זו בזו על מנת לתפוס את מקומה. כל הנקבות הנחותות שגילן מעל שנה מתחילות גם הן במאבקי כוח לצורך שיפור מעמדן. בדרך כלל הנקבה הזקנה ביותר משתלטת על הלהקה אך כלל זה עשוי להשתנות והשלטון נתפס על ידי הנקבה האגרסיבית ביותר או הכבדה והחזקה ביותר.

בדומה למינים רבים אחרים, צעירי הסוריקטה לומדים בעזרת צפייה בהתנהגות הבוגרים, אך במין זה קיימת גם הדרכה אקטיבית שבה אחד הבוגרים מלמד קבוצת צעירים שאינם בהכרח צאצאיו. ניתן להתייחס לפעילות זאת כ"בית ספר" המעניק כישורי חיים. לדוגמה, סוריקטה בוגרים מלמדים כיצד להסיר את העוקץ של עקרב ארסי על מנת לאפשר את אכילתו. לפרטים הבכירים שמורה הזכות לשמש כ"שומרים". פרט אחד או יותר עומדים זקופים בנקודות שולטות ומזהירים את השבט מפני התקרבות טורף בעזרת נביחה או שריקה.

לתגובות ורישום לקבלת מאמרי צמחים ובעלי חיים על פי סדר הדף היומי:

raananmoshe1@gmail.com

תן לחכם ויחכם עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): php.gilionot/net.ladaat.www

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום העלאת מאמרים
ff771febc5bf6a14/dvir/search#/0/u/ca/mail/com.google.mail/

אם אתה מתעניין
בהגשים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בעושים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺